

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
vav@eduskunta.fi

Asia: HE 167/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisen talouden hoitamisesta ja talouspolitiikan arviointineuvostosta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta pyytää talouspolitiikan arviointineuvostolta lausuntoa hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan säädettäväksi laki julkisen talouden hoitamisesta ja laki talouspolitiikan arviointineuvostosta.

Talouspolitiikan arviointineuvosto lausui lausuntokierroksella olleesta hallituksen esitysluonnoksesta 25.8.2025.¹ Lausunnossamme kommentoimme sekä lakiluonnoksessa esitettyä finanssipolitiikan sääntöä että finanssipolitiikan itsenäisen valvontatehtävän siirtämistä talouspolitiikan arviointineuvostolle, uusien tehtävien edellyttämiä resursseja, sekä neuvoston kokoonpanoa ja jäsenten valitsemista. Tässä lausunnossa kommentoimme hallituksen esitystä siltä osin, miten arvioimme, että lakiesitystä on lausuntokierroksen jälkeen täsmennetty.

Kansallinen finanssipoliittinen sääntö

Lain julkisen talouden hoitamisesta 3 §:ssä todetaan, että valtioneuvoston on asetettava valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettu nimellinen rahoitusasematavoite vaalikauden viimeisellä vuodelle. Tavoitteen saavuttamista tukee 6 §:ssä säädetty korjausmekanismi. Lakiesitystä on täydennetty siltä osin, että vaalikauden tavoitteen lisäksi asetettaisiin ylivaalikautinen tavoite vaalikauden puolessa välissä keskimääräisenä rahoitusasemana tulevalle kahdeksalle vuodelle. Sekä vaalikauden että ylivaalikautisesta rahoitusasematavoitteesta sovittaisiin parlamentaarisesti, ja tavoitteiden tulisi täyttää EU-säätelystä tulevat ehdot. Lisäksi vaalikauden tavoitteen tulisi edistää ylivaalikautisen tavoitteen saavuttamista. Ylivaalikautisen tavoitteen saavuttamista seurattaisiin parlamentaarisessa työryhmässä.

Kannatamme lakiesitykseen lisätyn parlamentaarisen työryhmän roolia finanssipolitiikan tavoitteiden asettamisessa sekä ylivaalikautisen tavoitteen toteutumisen seuraamisessa. Tämä lisäys parantaa sitoutumista kansalliseen finanssipoliittiseen sääntöön.

Totesimme aiemmassa lausunnossamme, että esitetyn säännön mukainen, valtion ja paikallishallinnon yhteenlasketun nimellisen rahoitusaseman perusteella asetettava tavoite on yksinkertaisempi ja helpommin kommunikoitava kuin EU:n finanssipolitiikan säännöt tai Suomen aikaisempi julkisen talouden ns. rakenteellisen jäämän termein asetettu finanssipoliittinen sääntö. Nimellinen rahoitusasematavoite ei kuitenkaan huomioi tavanomaista suhdannevaihtelua, sillä se kertoo suoraan tulojen ja menojen erotuksen ilman minkäänlaista suhdannekorjausta. Lisäksi kansallinen sääntö ei itsessään sisällä etukäteen määriteltäviä poikkeusmahdollisuuksia tai varaumia poikkeuksellisten tilanteiden varalta.

Lain julkisen talouden hoitamisesta 6 §:ssä viitataan finanssipolitiikan valvojan ”kokonaisarvioon” ja ”hyväksyttäviin perusteisiin” poiketa säännön perusteella asetetusta rahoitusasematavoitteesta. Ko. pykälän perusteluita on lakiesityksessä täsmennetty siten, että valvoja voisi ottaa kokonaisarviossa huomioon myös suhdannetilanteen. Tämä on näkemyksemme mukaan hyvä tarkennus 6 §:ssa

¹ <https://talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/08/TPAN-lausunto-HE-fipo-laki-25.8.2025.pdf>

tarkoitettuun kokonaisarvioon, ja vähentää mahdollisuutta sille, että esitetyn säännön noudattaminen olisi haitallisesti suhdanteita vahvistavaa.

Lisäksi totesimme aiemmassa lausunnossamme, että kokonaisharkintaan perustuva joustomahdollisuus olisi mahdollisesti hyvä olla kirjattuna lakiin jo tavoitteen asettamiseen liittyen. On mahdollista, että jo tavoitetta asetettaessa kansallisen säännön edellyttämä rahoitusasematavoite olisi liian tiukka ja tavoite tulisi asettaa väljemmäksi. Lakiesityksen 3 §:ään on lisätty 4 momentti, jossa todetaan, että kansallisen tavoitteen ehdoista voidaan poiketa väliaikaisesti poikkeuksellisessa kriisitilanteessa. Näkemyksemme mukaan tämä lisäys tuo lisää joustoa säännöstöön ennakoimattomien kriisien varalta.

Finanssipolitiikan itsenäisen valvontatehtävän siirtäminen talouspolitiikan arviointineuvostolle

Esityksen mukaan EU:n budjettikehysdirektiivin edellyttämä finanssipolitiikan itsenäinen valvontatehtävä siirrettäisiin Valtiontalouden tarkastusvirastolta talouspolitiikan arviointineuvostolle.

Talouspolitiikan arviointineuvoston tehtävistä säädettäisiin lain talouspolitiikan arviointineuvostossa 1 §:ssä. Pykälän toisen momentin mukaan arviointineuvosto valvoisi julkisen talouden hoitamisesta annetun lain 3–5 §:ien noudattamista. Käytännössä arviointineuvosto valvoisi sitä, että hallitus on asettanut vaalikauden ja ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen, julkisen talouden suunnitelma sisältäisi riittävät toimet ko. tavoitteen saavuttamiseksi, julkisen talouden suunnitelma on otettu huomioon valtion talousarviota valmisteltaessa, ja valtioneuvoston arviot ja toimenpiteet rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi ovat perusteltuja.

Talouspolitiikan arviointineuvoston nykyinen tehtävä tai mandaatti on talouspolitiikan arviointineuvostosta annetun asetuksen 61/2014 mukaisesti ollut varsin laaja. Tämä on mahdollistanut sen, että arviointineuvosto on voinut arvioida varsin laajasti sekä hallituksen talouspolitiikkaa että muita kansalaisten hyvinvointiin yleisen talouskehityksen ja julkisen talouden kautta vaikuttavia tekijöitä. Pidämme hyvänä, että esityksen mukaan neuvostolla olisi jatkossakin mahdollisuus arvioida talouspolitiikkaa laajasti.

Suomessa riippumattoman makrotalouden ennusteen laatii valtiovarainministeriön kansantalousosasto. Arviointineuvoston tulisi jatkossa myös vahvistaa valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnitelman perustana olevat makrotalouden ennusteet kahdesti vuodessa. Kyseessä on kansallisesti uusi tehtävä, ja ennusteen vahvistaminen tulisi arviointineuvoston tehtäväksi ensimmäisen kerran keväällä 2026.

Esitys siten lisää merkittävästi talouspolitiikan arviointineuvoston tehtäviä ja samalla neuvoston jäsenten työmäärää ja vastuita. Neuvoston jäsenet osallistuvat neuvoston toimintaan oman työnsä ohella. Nostimme lausunnossamme esiin sen, että jatkossa neuvoston sihteeristön rooli korostuu, ja korostimme sihteeristön resurssien varmistamisen tärkeyttä. Esityksen mukaan talouspolitiikan arviointineuvoston resursseja lisätään 300.000 eurolla, jolla mahdollistetaan kolmen uuden henkilön rekrytoiminen sihteeristöön. Riippumattomuus rahoituksen käytössä varmistetaan siirtämällä arviointineuvoston määräraha omalle momentilleen valtion talousarviossa.

Näkemyksemme mukaan esityksen mukainen määrärahalisäys vastaa sihteeristön henkilöstöresurssitarvetta, ja varmistaa neuvoston riippumattomuuden rekrytoinnissa.

Lakiesityksen mukaan neuvoston nykyisten akateemisten jäsenten kaudet jatkuvat loppuun asti siten kuin ne on nyt asetettu. Nykyisen neuvoston jäsenten pysyminen yli muutosvaiheen varmistaa uusien tehtävien haltuunoton saumattomasti. Lakiesityksen 2 §:n mukaan neuvoston kokoonpano

muodostuisi jatkossa pelkästään taloustieteen eri alojen edustajista. Esitimme aiemmassa lausunnossamme, että yksi jäsenistä voisi jatkossakin edustaa muita yhteiskuntatieteitä, siten että ko. jäsen olisi myös taloustieteellisten laitosten esittämä jäsen. Tämä voisi helpottaa sopivien jäsenten saamista neuvostoon.

Lain 2 §:ää on täydennetty aiempaan verrattuna siltä osin, että neuvoston jäsenten tulisi edustaa joko taloustieteen korkeatasoista osaamista tai merkittävää talouspolitiikan asiantuntemusta. Näkemyksemme mukaan jäsenten kelpoisuutena voisi talouspoliittisen asiantuntemuksen sijaan olla julkistalouden asiantuntemus, jolloin se vastaisi suoremmin budjettikehysdirektiivin vaatimukseen. Vaikka lakipykälä näin täydennettynä ei vastaa aiemmassa lausunnossamme esittämäämme, laajentaa se kuitenkin käsityksemme mukaan neuvoston jäseniksi sopivien henkilöiden määrää.

Lakiesityksen 3 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa jäsenet valtiovarainministeriön esityksestä. Valtiovarainministeriö pyytää yliopistojen taloustieteellisiltä yksiköiltä ehdotuksen puheenjohtajasta ja jäsenistä. 3 §:ssä todetaan myös, että valtiovarainministeriö voisi poiketa yliopistojen ehdotuksesta ainoastaan painavista ja perustelluista syistä.

Lisäksi lakiesitykseen on lisätty talouspolitiikan arviointineuvoston tiedonsaantioikeuksia vahvistava 7 §. Tämä on nähdäksemme hyvä lisäys lakiesitykseen, ja vahvistaa arviointineuvoston tehtävien menestyksellistä hoitamista ja vastaa budjettikehysdirektiivin vaatimuksiin riittävästä tiedonsaantioikeuksista.

Lisätietoja: Talouspolitiikan arviointineuvosto

puheenjohtaja Niku Määttänen, niku.maattanen@helsinki.fi

pääsihteeri Jenni Jaakkola, jenni.jaakkola@vatt.fi